

ЯВИЩЕ «СПОРТИВНОГО РЕГІОНУ» В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СПОРТОМ

Дзюбенко М. І.

*старший викладач кафедри фізичної культури,
Український державний університет науки і технологій
м. Дніпро, Україна*

Визначення поняття «регіон» А. Markusen трактує як таке, що історично еволюціонує, територіально компактне співтовариство, яке містить у собі фізичне оточення, соціально-економічне, політичне та культурне середовище, а також просторову структуру, суттєво відмінну від інших регіонів та територіальних одиниць, як окреме місто чи нація [5, с. 14]. Наголошуючи на ролі поняття «регіон» в управлінні, деякі дослідники навіть походження терміну «регіон» починають пояснювати не лише у традиційному ключі, від латинського *regio* (напрямок, кордон), а й від *regere* (вести, направляти, управляти). Наголошується, що семантика поняття має дві пов'язані складові: просторову і метафоричну, що передбачає наявність ефекту влади [4, с. 111].

Ефективне функціонування та прогресивний розвиток будь-якої соціальної сфери регіону, включаючи систему фізичної культури і спорту, визначається історичним періодом та існуючим станом суспільства, рівнем розвитку науки і техніки, існуючими технологіями діяльності, специфікою і спортивними перевагами населення тощо. Серед інших питань актуальною є тема реформи системи управління функціонуванням та розвитком цієї сфери людської діяльності. При цьому в різні історичні періоди, в різних соціально-економічних та гуманітарних умовах ключову значущість набувають різні методологічні підходи до розбудови зазначеної системи управління [2, с. 236].

У відкритій економічній системі структура відносин регіону, при цьому фізична культура і спорт не є виключенням, характеризується існуванням наступних рівнів: мега рівень, макрорівень, мезорівень та мікрорівень. Представимо в упорядкованому вигляді ці рівні з визначенням сутності економічних відносин та особливостю досліджень на кожному рівні (табл. 1).

Особливість досліджень з визначенням сутності економічних відносин регіону (Паршина М. Ю., 2015)

Рівень економічних відносин	Сутність економічних відносин	Особливість досліджень регіону
Мега рівень	Відносини «регіон – іноземні господарюючі суб'єкти»	Регіон досліджується як частина світової економічної системи
Макрорівень	Відносини «держава – регіон»	Регіон досліджується як частина національної економіки країни, об'єкт регіональної політики
Мезовівень	Відносини «регіон – держава», «регіон – регіон»	Регіон досліджується як частина національної економіки країни і мезоекономічних відносин, що утворилися через територіально-галузевий розподіл праці
Мікрорівень	Відносини «регіон – господарюючі суб'єкти регіону», «регіон – органи місцевого самоврядування»	Регіон представляється як єдиний регіональний відтворювальний процес, який інтегрує відтворювальні процеси на рівнях суб'єктів мікроекономіки

У Декларації щодо регіоналізму в Європі регіон визначається як «територіальне утворення, яке сформоване у законодавчому порядку на рівні, що є нижчим після загальнодержавного, та наділене політичним самоврядуванням. Європарламент у 1988 р. прийняв «Хартію регіоналізації», в якій поняття регіон подано так: «Регіон – це територія, що з географічного погляду створює політичну цілісність, або комплекс територій, який є закритою структурою і населення якого визначається певними спільними рисами та виявляє бажання й надалі зберігати існуючу цілісність» [3, с. 125].

З погляду суб'єкта політичного процесу «регіони» можна розглядати, по-перше, як об'єкт державного управління з єдиним територіальним простором, що вирізняється певними ознаками (географічними, економічними, історичними, етнічними та ін.) і як адміністративно-територіальна одиниця. По-друге, як організований у просторі суб'єкт прийняття політичних рішень на даній території, який виступає як суб'єкт самоврядування та самостійний фактор політичного тиску [1, с. 112].

З урахуванням поданого вище можна визначити функції вдосконалення регіональної системи управління галуззю «фізична культура і спорт»:

- формування та закріплення регіонального змісту як компонента державної політики та практики роботи системи підготовки і перепідготовки фізкультурно-спортивних кадрів регіону, просвітництва та мотивації населення в галузі фізкультурно-спортивної діяльності;

- усунення єдиних науково-методичних підходів до визначення напрямків і змісту процесу освітнього вдосконалення людських ресурсів фізичної культури і спорту, які пропонуються в Україні без урахування особливостей її регіонів;

- забезпечення варіативності процесу освітнього вдосконалення людських ресурсів фізичної культури і спорту як у змістовно-методичному плані, так і при виділенні суб'єктів і об'єктів, режимів і форм підготовки та перепідготовки кадрів;

- оптимізація та уніфікація з урахуванням загальнонаціонального компонента засобів контролю та оцінки якості результатів проєктованих регіональних процесів розвитку сфери фізичної культури і спорту;

- забезпечення повноцінного обліку поліетнічності українського суспільства у відповідній частині регіонів (відповідних ціннісних, морально-нормативних характеристик, сформованих переваг у видах професійної діяльності та формах дозволя, особливостей взаємодії тощо), створення можливостей для ефективної міжетнічної взаємодії та збереження єдиної, наднаціональної спільності українців;

- забезпечення реалізації положень етнопедagogіки та сімейної педагогіки в регіонах України.

Регіоналізація соціальних процесів, явищ і систем (включаючи освітні, що важливо, оскільки фізична культура і спорт багато в чому є освітньою системою) може здійснюватися у двох основних напрямках (переважно, у взаємозв'язку): змістовному та методичному. Перший напрямок передбачає регіональне конструювання частини змісту діяльності (змісту освіти, змісту та видів фізкультурно-спортивної діяльності, змісту управління фізкультурно-спортивними процесами та явищами). Другий – регіонально обумовлений відбір ефективних методів, технологій, форм діяльності, впливу, взаємодії.

Ефективність фізкультурно-спортивної політики, що проводиться, як правило, знаходиться в залежності від результатів, запланованих на певний період і фактичних досягнень у цій галузі. Відтак, оптимальний стан фізичної культури і спорту, який є результатом досягнення напружених планів, і є показником дієздатності регіональної влади. Це є важливим маркером її прямої зацікавленості і спроможності в реалізації найбільш значущих рішень, прийнятих як самостійно, так і у тісній співпраці з національними федераціями, Міністерством молоді та спорту України та іншими регіонами.

Розробляючи програму фізкультурно-спортивної політики, відповідні керівні структури регіону повинні враховувати не лише різноманітний ресурсний потенціал та фактичний стан цієї галузі у даній адміністративній одиниці, але й адекватність вимог, що пред'являються до неї на рівні державної політики. Адже, по-перше, в реалізації політичних установок беруть участь не тільки владні органи та посадові особи, а й безпосередньо суб'єкти фізкультурно-спортивного сектору, становище яких на різних територіях є суттєво відмінним. І, по-друге, саме працівникам фізичної культури і спорту доручається практична реалізація виробленої політики і намічених планів. Тож на етапі затвердження програм регіональної фізкультурно-спортивної політики і планів її реалізації вони мають розуміти закладені орієнтири на своїй ділянці, бачити комплекс умов досягнення визначених показників. І, що є визначальним, знаходитись у створених сприятливих умовах професійної діяльності, а також своєчасно і у повному обсязі бути забезпеченими потрібним для їх досягнення заздалегідь визначеним обсягом ресурсів.

Отже, слід визнати не ефективними заходи, закладені у визначення стратегії розвитку регіонального фізкультурно-спортивного сектора, які формуються без урахування цих особливостей. Коли учасники системи організації спорту не здатні досягти певних показників як внаслідок недоліків у плануванні, так і через недостатність коштів, повноважень та суми різноманітних ресурсів для рішення поставлених перед ними (в цих умовах недосяжних), завдань. Подібна невідповідність можливостей програмованим результатам нерідко спостерігається в рамках реалізації основоположних завдань регіональної фізкультурно-спортивної політики в Україні, що можна пояснити недбалістю і непрофесіоналізмом осіб, які її визначають.

Література

1. Паршина М.Ю. Основні ознаки, критерії та ключові індикатори у визначенні поняття регіону. *Економіка та держава*. 2015. № 10. С. 109-113.
2. Приходько В., Чернігівська С., Дзюбенко М. Місце регіонів у світі сучасного спорту. *X International scientific and practical conference «Modern Trends in the Development of Scientific Space»*. (February 14-16, 2024) Dresden, Germany, International Scientific Unity. 2024. С. 235-240.
3. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи : монографія . Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 391 с.
4. Maciejewski Witold. On the emergence of the Baltic Sea region and the reading of the book. *The Baltic Sea Region. Cultures, Politics, Societies*. Uppsala, 2002. 123 p.
5. Markusen A. Regions: economics and politics of territory. Rowman & Littlefield publishers. 1987. 304 p.